

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

TARTALOM

Durgula Judit – Fábíán Attila
Lámfalussy Sándor életútja és munkássága

Kovács Levente
A magyar bankszektor Európában

Juhász Zita – Kovács Róbert
A banki kockázatmenedzsment új irányjai a hazai és a nemzetközi gyakorlatban

Széles Zsuzsanna – Pataki László – Fóriánné Horváth Margit
A bázeli tőkeszabályozás múltja, jelene és jövője

Kovács Tamás – Szóka Károly
Belső kontrollfunkciók a pénzügyi intézményekben

Kenyeres Sándor – Vágyi Ferenc Róbert – Varga József
A számvitel és az adózás szerepe a globalizált világgazdaságban

Széles Zsuzsanna – Ambrus Rita – Tóthné Szabó Erzsébet
Számviteli és adózási szabályozás a hazai K+F tevékenység elszámolásában

Katits Etelka – Varga Eszter – Kucséber László Zoltán – Cziráki Gábor
Az innováció, az M&A és a portfóliómenedzselés

2016/3

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Főszerkesztő / Editor: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / Deputy Editor: Prof. Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / Associate Editors:

Dr. Székely Csaba DSc • Dr. Fábián Attila PhD • Dr. Joób Márk PhD • Dr. Kulcsár László Csc • Dr. Juhász Zita PhD • Dr. Obádovics Csilla PhD • Törőné dr. Dunay Anna PhD

Tördel-szerkeszt / *Technical Editor:* Takács Eszter

Nemzetközi tanácsadó testület / International Advisory Board:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA) • Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest) • Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr) • Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK) • Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA) • Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest) • Dr. Irena Zavrl, Ph.D (FH Burgenland, University of Applied Sciences)

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts:

Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem őrünk meg, s nem küldünk vissza!
A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően **lásd a folyóirat hátsó belső borítóját.** / We accept APA style only.

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk:
/ Send manuscripts and letters by e-mail only to: **zjuhasz@ktk.nyme.hu**

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll. / Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.

A kéziratok értékelésére a két irányban titkos lektorálási eljárást alkalmazunk: a tanulmányt két külső bíráló olvassa át, akik számára a szerző kiléte ismeretlen. Két irányban titkos eljárásról lévén szó, a folyamat egésze során a szerzők sem ismerhetik a lektorok kilétét (és a lektorok egymást sem). / The articles are reviewed using the 'Blind or Anonymous Peer Review'. This means that the content is reviewed by external reviewers and the author's identity is unknown to the reviewer. A double-blind peer-review process is where both the reviewer and the author remain anonymous throughout the process.

Ismeretítésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Dr. Juhász Zita PhD

Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar

Sopron Erzsébet u. 9.

9400 Hungary

Web oldal / Web page: <http://gt.nyme.hu>

Készült / Printed by: Palatia Nyomda és Kiadó Kft., 9026 Győr, Viza u. 4.

ISSN 0865 7823

Copyright © 2015 Nyugat – magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

8. ÉVFOLYAM

2016.

3. SZÁM

TARTALOM

TANULMÁNYOK/STUDIES	3
Lámfalussy Sándor életútja és munkássága	
<i>Durgula Judit – Fábíán Attila</i>	5
A magyar bankszektor Európában	
<i>Kovács Levente</i>	17
A banki kockázatmenedzsment új irányjai a hazai és a nemzetközi gyakorlatban	
<i>Juhász Zita – Kovács Róbert</i>	28
A bázeli tőkeszabályozás múltja, jelene és jövője	
<i>Széles Zsuzsanna – Pataki László – Főriánné Horváth Margit</i>	51
Belső kontrollfunkciók a pénzügyi intézményekben – szabályozás és annak felépítése Magyarországon	
<i>Kovács Tamás – Szóka Károly</i>	69
A számvitel és az adózás szerepe a globalizált világgazdaságban	
<i>Kenyeres Sándor – Vágyi Ferenc Róbert – Varga József</i>	83
Számviteli és adózási szabályozás a hazai K+F tevékenység elszámolásában	
<i>Széles Zsuzsanna – Ambrus Rita – Tóthné Szabó Erzsébet</i>	96
Az innováció, az M&A és a portfóliómenedzselés, avagy a vállalati növekedés útjai	
<i>Katits Etelka – Varga Eszter – Kucséber László Zoltán – Cziráki Gábor</i>	111
ABSTRACTS IN ENGLISH	139

Számviteli és adózási szabályozás a hazai K+F tevékenység elszámolásában

Széles Zsuzsanna⁴² – Ambrus Rita⁴³ – Tóthné Szabó Erzsébet⁴⁴

ABSZTRAKT: A gazdasági fejlődés központjaiban az elméleti kutatók, a fejlesztők, a menedzserek elképzelhetetlenül hatékony együttműködésben dolgoznak az új termék (technológiai, marketing, pénzügy stb.) ötletek feltárásán és megvalósításán. Az elmúlt évszázadokban azonban a K+F által feltárt innovációs lehetőségeket elsősorban a nagyvállalatok hasznosították. Az elmúlt években azonban ez a tudás a kkv-szektor vállalkozásai számára is elérhetővé vált és az innovációs lehetőségek megtalálása jelentheti a siker kulcsát. Az egyre gyorsuló haladás hatására a rugalmasság, a gyors alkalmazkodás vált a vállalati versenyképesség alapvető tényezőjévé, s ez jelentősen módosította a vállalatok szerkezetét. A közép-európai országok piacgazdasággá alakulásának, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozásának pozitív hatása fokozatosan eltűnik, a globális pénzügyi válság miatt szükségessé vált pénzügyi szigorítások pedig visszafogják a GDP növekedését. Jelenleg a legfontosabb kérdés, hogy az elkövetkezendő években mi lehet a gazdasági növekedés motorja.

Az Unió arra ösztönzi a tagországokat, hogy 2020-ra GDP-jük 3%-át kutatásra és innovációra fordítsák. A számvitel és az adózás szempontjából is kulcsfontosságú a K+F projektek dokumentálása, ezen belül is a tevékenység K+F minősítése, valamint a kapcsolódó költségek összegének és összetételének figyelembevétele az adó-, illetve adóalap-kedvezményeknél.

KULCSSZAVAK: kutatás, fejlesztés, innováció, adókedvezmény, számviteli elszámolás

JEL kódok: M41, H25, H27

⁴² Dr. habil. Széles Zsuzsanna PhD, egyetemi docens, Nyugat-magyarországi Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar, Sopron (szeles.zsuzsanna@gmail.com)

⁴³ Dr. Ambrus Rita PhD, egyetemi docens, Nyugat-magyarországi Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar, Sopron

⁴⁴ Tóthné dr. Szabó Erzsébet PhD, egyetemi docens, Nyugat-magyarországi Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar, Sopron

Bevezetés

A közgazdászok álláspontja gyakran különbözik a vállalkozások növekedésének meghatározásában, eltérések vannak a növekedésüket segítő és akadályozó tényezők meghatározásában. Perren (1999) a tulajdonos növekedési motivációját, szakértelmét, a rendelkezésre álló erőforrásokat és a keresletet tartja meghatározónak, míg Ghoshal és társai (2002) a vállalkozók, illetve a vállalati szervezet kompetenciáinak fontossága mellett tette le a voksát.

Az Európai Unió kutatás–fejlesztéssel foglalkozó központja (IRI) közzétette 2015. évi vizsgálatának eredményét, amelyből kiderül, hogy a világ 2500 vezető cége 607,2 milliárd eurót fektetett kutatás–fejlesztésbe 2014-ben. A K+F-ben élenjáró vállalatok közül 608 vállalat székhelye az EU-ban, 829 vállalat központja az USA-ban van, 360 Japánban folytatja tevékenységét, a fennmaradó 703 vállalat a világ többi országában működik. Az adatokból kiderül, hogy a K+F tevékenység közel 72%-át a világ három legjelentősebb állama (közössége) adja. (EU R&D Scoreboard, 2015)

A kutatás–fejlesztésnek és az innovációs folyamatoknak meghatározó szerepük van az egyes régiók, és azon belül is a vállalatok versenyképességének javításában. Ezt a világ számos országában felismerték már az elmúlt években, így az Európai Unióban is, ahol 2000-től mind a gazdaságfejlesztési, mind a regionális fejlesztési politikának középpontjába állították ezen folyamatok támogatását és hatékonyságának javítását. Az Unió arra ösztönzi a tagországokat, hogy 2020-ra GDP-jük 3%-át kutatásra és innovációra fordítsák (Kutatás és Innováció, 2016; NKFI Alap, 2016)

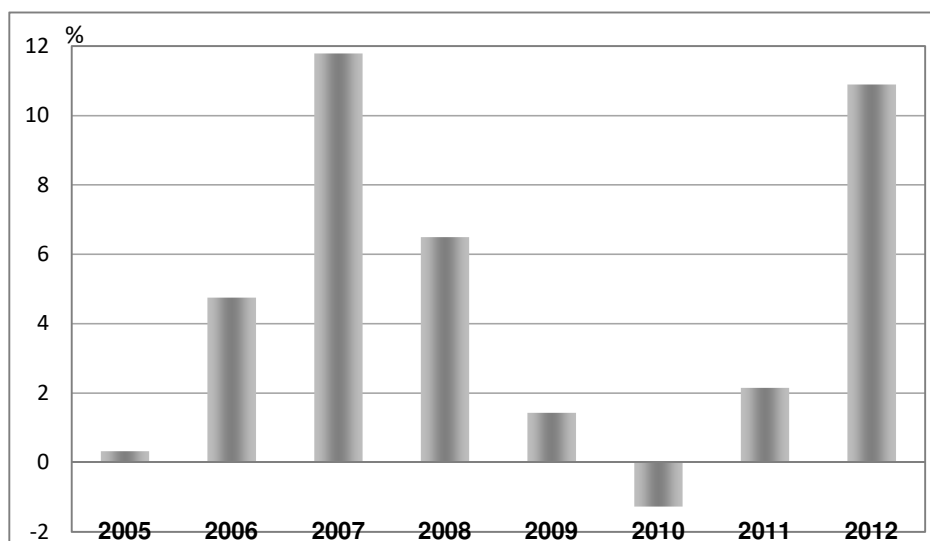
Az EU arra törekszik, hogy közpénzek felhasználásával ösztönözze a magánszféra innovációs és kutatási tevékenységét, továbbá, hogy elhárítsa azokat az akadályokat, amelyek az ötletek megvalósítását és piacra jutását megnehezítik. A Horizont 2020 program keretében 80 milliárd eurós támogatás áll rendelkezésre 2020-ig a K+F+I tevékenységre.

Hazánkban első lépésként megalkották a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról szóló 2003. évi XC. törvényt, melynek rendeltetése a magyar gazdaság technológiai innovációjának ösztönzése a hazai és a külföldi kutatási eredmények hasznosításának előmozdítása, az innováció infrastruktúrájának és szolgáltató tevékenységének fejlesztése. Ezt követően érvénybe lépett a 2004. évi CXXXIV. törvény a kutatás–fejlesztésről és a technológiai innovációról, majd több jogi változás is történt az évek folyamán. Ezek közül az egyik legjelentősebb 2015. január 1-jén életre

hívta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapot (továbbiakban: NKFI Alap) a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény alapján (Tóth, 2016).

Hogyan is állnak a vállalatok a kutatás–fejlesztéssel napjainkban? Az Európai Bizottság 2015-ben is felállította azoknak a vállalatoknak a rangsorát, amelyek a legtöbbet fektetik kutatási és fejlesztési programokba az EU-ban. A kutatás adatai szerint az élen Nagy-Britannia áll, melyet Németország, majd Franciaország követ. Az említett három ország teljesítménye teszi ki az európai kutatásfejlesztés döntő hányadát. Jelenleg az Amerikai Egyesült Államok adja az összes K+F befektetés 36%-át a világon, az Európai Unió kicsivel, több mint 30%-kal a második legerősebb potenciállal bír (EU R&D Scoreboard, 2015).

Ha megnézzük az EU R&D Scoreboard (2015) listáján szereplő cégeket, akkor az első helyen a Volkswagen áll 13 120 millió eurós éves K+F ráfordítással, 11,7 %-os növekedést elérve ezen a területen 2014-ben, a második helyen a Diamler található, míg a dobogó harmadik fokára Robert Bosch került. Az 1000 céget számláló listán mindössze egy magyar vállalat van. A Richter Gedeon a rangsorban a 178. helyet foglalja el, a 2014. évi adatok alapján 138,8 millió eurót költve a K+F tevékenységre.

1. ábra: A fajlagos K+F ráfordítás Magyarországon 2004 és 2012 között az előző év százalékában

Forrás: Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) adatbázisa alapján saját számítás

Hazánk K+F ráfordításainak alakulását 2004 és 2012 között az 1. ábra mutatja. Jól látható, hogy volt egy jelentős visszaesés a növekedésben 2010-ben, majd ezt követően ismét emelkedésnek indultak országos szinten a kutatás–fejlesztési kiadások.

Hogyan is áll Magyarország a K+F tekintetében, ha regionális bontásban vizsgáljuk a fajlagos K+F ráfordításokat? Az 1. táblázat adatai azt mutatják, hogy amíg 2004-ben Közép-Magyarországon és a Nyugat-Dunántúlon volt a legmagasabb az egy kutatóra jutó K+F ráfordítás, addig ez 2012-re megváltozott és a Dél-Dunántúlon, valamint az Észak-Alföldön a legmagasabb a vizsgált érték. Észak-Alföld már 2008 óta őrzi vezető helyét a rangsorban, míg a Dél-Dunántúlon az elemzett időszak utolsó két évben volt jelentős a növekedés a fajlagos K+F ráfordítások tekintetében.

1. táblázat: A fajlagos K+F ráfordítás alakulása 2004 és 2012 között

	E Ft / tudományos kutató, fejlesztő									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Dél-Alföld	9962,9	11292,9	12338,9	12835,1	12887,8	13063,2	13472,1	13351,2	14211,4	
Dél-Dunántúl	7929,9	7670,5	8425,9	7657,4	8526,6	9677,3	9018,9	10938,3	18290,	
Észak-Alföld	12659,3	14082,8	13407,4	13852,4	17182,6	17698,7	17193,5	16113,9	18007,5	
Észak-Magyarország	7401,0	9132,2	10004,	11314,6	12873,5	13591,2	11645,5	12564,2	12929,3	
Közép-Dunántúl	13766,5	11986,8	11663,4	13398,7	15098,8	15024,6	17074,5	13898,1	15817,4	
Közép-Magyarország	11918,3	13421,3	14241,2	14313,1	14020,7	14823,1	14388,4	14475,9	14571,7	
Nyugat-Dunántúl	13707,9	10009,8	11201,	17495,8	16175,9	14274,6	14107,5	17638,8	15939,9	
Összesen	77345,8	77596,3	81281,8	90867,1	96765,9	98152,7	96900,4	98980,4	109767,2	

Forrás: Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) adatbázisa alapján

A múlt adatainak vizsgálatánál ne feledkezzünk meg a rendelkezésre álló Uniós forrásokról. A KPMG (2015) összesítette a 2014-ben lezárult 7 éves költségvetési időszak (pályázati periódus) K+F pályázatainak adatait, amely alapján Magyarország a 16. helyen végzett a tagországok szerinti összesítésben. Összesen 278 millió eurót nyertek el magyar projektek, ezzel hazánk az összes K+F Uniós forrás 0,75 százalékát szerezte meg.

Kutatás–fejlesztési alapfogalmak

A 2000. évi C. törvény számviteli törvény 3. § (4) 2-4 bekezdéseiben említi a tudományos kutatás, kísérleti fejlesztés alaptípusait, amelyek pontos meghatározását a 2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról 3 § értelmező rendelkezései között találunk meg:

„*Alapkutatás*: olyan felfedező jellegű kísérleti vagy elméleti munka, amelyet elsősorban jelenségek, tapasztalatok és megfigyelések megértéséhez szükséges új ismeretek megszerzésének érdekében folytatnak anélkül, hogy kilátásba helyeznék azok gyakorlati alkalmazását vagy felhasználását.” (2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról 3 § 1. bekezdés)

„*Alkalmazott kutatás*: tervezett kutatás vagy célzott vizsgálat, amelynek célja új ismeretek, tudás és szakértelem megszerzése új termékek, eljárások, technológiák vagy szolgáltatások kifejlesztéséhez, vagy a létező termékek, eljárások vagy szolgáltatások jelentős mértékű továbbfejlesztésének elősegítéséhez” (2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról 3 § 2. bekezdés)

„*Kísérleti fejlesztés*: a meglévő tudományos, technológiai, üzleti és egyéb vonatkozó ismeretek és szakértelem megszerzése, összesítése, megosztása, alkalmazása és felhasználása új, módosított vagy javított termék, eljárás vagy szolgáltatás terveinek létrehozása vagy megtervezése céljából.” (2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról 3 § 7. bekezdés)

Ezen túlmenően a törvény konkrétan meghatározza, hogy mely tevékenységek minősíthetők kutatás–fejlesztésnek.

A K+F tevékenység számvitele

A számvitelnek ez egy, igen érzékeny területe. Számos kihívással kell szembe néznünk az alap-, az alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés témakörök tárgyalásánál. A számviteli elszámolásban rejlő sajátosságok miatt azonban szükséges ezeknek a területeknek az elhatárolása. Az egyik legfontosabb, amit a kezdetekkor tisztázni kell, hogy valójában mi tartozik bele a K+F tevékenységbe. K+F tevékenységi körbe sorolható minden, amiben fellelhető az újszerűség és valamely tudományos vagy műszaki bizonytalanság feloldásának számottevő eleme. Nézzünk erre példát: a prototípusok tervezése, szerkesztése és vizsgálata általában a K+F

körébe tartozik, ugyanígy a kísérleti üzemek építése és beüzemelése a K+F tevékenység része. A kísérleti szakasz végeztével, valamint a próbaüzem után azonban termelési egységként kezd el működni, a tevékenység ezt követően már nem tekinthető K+F-nek. A gyártási szakasz sem számítható be a K+F tevékenységbe, kivéve, ha új tervezési és műszaki megoldásokat tartalmaz (Magyar Fejlesztési Intézet, 2009).

A kísérleti fejlesztés aktivált értékek definíciója alapján a jövőben hasznosítható, a kísérleti fejlesztés eredményének későbbi hasznosításakor az értékesítés során keletkező árbevételben megtérülő, a kísérleti fejlesztés eredménye érdekében felmerült olyan tételeket, vagy a saját tevékenység során felmerült közvetlen önköltségbe tartozó költséget lehet elszámolni a 2000. évi C. törvény a számvitelről meghatározása szerint. Ennek az az oka, hogy az előállított termék piaci árát meghaladja a kapott érték. A kísérleti fejlesztés állományba vett aktivált értéke sosem lehet magasabb, mint amely előre láthatólag megtérül a jövőbeni gazdasági haszonból a fejlesztési és termelési költségek, valamint az értékesítési költségek levonása után. Ennek értelmében a felmerülő többlet költséget úgy kell aktiválni, amely a kísérleti fejlesztés eredményeként létrejött aktiválható termék bekerülési értékében nem vehető figyelembe. A használatbavétel legfőbb feltétele, hogy a kísérleti fejlesztés aktivált költsége a jövőbeni haszonból megtérüljön. Mivel a költségek elszámolása, elkülönítése a kutatás fejlesztés alapja, így a dokumentálás elkészítése mindenképpen szükséges.

A dokumentálás első lépése a kísérleti fejlesztés megkezdésekor hozott döntés kötelező érvényű a vállalatra, és ezt a számviteli politikájában is rögzíteni szükséges. Az alap és alkalmazott kutatás költségei, valamint a kísérleti fejlesztés közvetett és általános költségei azonban nem aktiválhatóak, azokat felmerülésükkor azonnal költségként kell elszámolni (Varga, 2013). Abban az esetben, ha a kísérleti fejlesztés sikeresen lezárul az aktivált költségeket maximum 5 év alatt lehet terv szerinti értékcsökkenéssel az eredmény terhére elszámolni, maradványértékkel azonban nem szabad számolni. Ha a kísérleti fejlesztés nem hoz eredményt, vagy egyértelművé válik, hogy az aktivált költségek a bevételekből nem fognak megtérülni, akkor terven felüli értékcsökkenést kell elszámolni.

A K+F közvetlen költségei közé az alábbi költségek tartozhatnak (Magyar Fejlesztési Intézet, 2009):

- a kísérleti fejlesztést végzők közvetlen bérköltsége és az ehhez szorosan kapcsolódó személyi jellegű kifizetések;

- a kísérleti fejlesztéshez közvetlenül felhasznált vásárolt anyagok bekerülési értéke, valamint a saját előállítású termékek közvetlen önköltsége;
- a kísérleti fejlesztéshez felhasznált, a kísérleti fejlesztés tárgyát képező eszközök bekerülési értéke;
- a kísérleti fejlesztéshez bérbe vett eszközök bérleti díja;
- a kísérleti fejlesztéshez igénybe vett más vállalkozások által számlázott egyéb szolgáltatások díja;
- a kísérleti fejlesztéshez használt tárgyi eszközök, immateriális javak terv szerinti értékcsökkenése;
- a kutatáshoz felhasznált szabadalmi és szakértői díjak.

A befejezetlen kutatás-fejlesztés aktivált költségeit csökkenteni kell: (Magyar Fejlesztési Intézet, 2009):

- a létrehozott, állományba vett a kutatás-fejlesztés célját szolgáló tárgyi eszköz, szellemi termék közvetlen önköltségével;
- a készletre vett termékek (félkész és késztermék) közvetlen önköltségével;
- a szolgáltatásnyújtás közvetlen önköltségével;
- a fejlesztés során még hasznosítható hulladék értékével.

Minden esetben lekötött tartalékot kell képezni az eredménytartalékkal szemben, a kísérleti fejlesztés aktivált értékének könyv szerinti összegében, amelyet a K+F értékének terv szerinti értékcsökkenési leírásával párhuzamosan az elszámolt költség, ráfordítás összegében fel kell oldani. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a kiegészítő mellékletben be kell mutatni a kutatás és a kísérleti fejlesztés tárgyevi költségeit külön jogcímenkénti és évenkénti bontásban.

A kutatás–fejlesztési tevékenység számviteli szabályozását vizsgálva fontos kitérni a nemzetközi szabályokra is. A kutatás–fejlesztés témáját átfogóan az IAS 38 Immateriális javak sztenderd szabályozza, de ezen kívül még érdemes megemlíteni a témával kapcsolatban (Deloitte, 2014; Rózsa, 2015):

- az üzleti kombináció során keletkező goodwillt szabályozó IFRS 3-at;
- a lízingeket szabályozó IAS 17-et;
- az immateriális javak értékvesztésének részleteivel foglalkozó IAS 36-ot;
- az értékesítési célú immateriális javakról is szóló IFRS 5-t.

A Bizottság 1126/2008/EK rendelete IAS 38 melléklete szerint a fejlesztés a kutatási eredményeknek vagy egyéb ismereteknek új vagy lényegesen fejlettebb anyagok, eszközök, termékek, folyamatok, rendszerek vagy szolgáltatások – kereskedelmi gyártást vagy felhasználást megelőző – gyártásának tervezéséhez vagy kivitelezéséhez történő alkalmazása. A kutatás olyan eredeti és megtervezett tevékenység, amelyet új, tudományos vagy műszaki felismerések és ismeretek megszerzése céljából végeznek. A hazai és a nemzetközi szabályozás nemcsak a fogalom meghatározásában tér el, hanem az akvitálásban, az értékelésben, a közzétételben és a kivezetésben is.

A K+F tevékenység adózása

A korábban már többször említett Uniós forrásokhoz nem minden vállalkozás tud hozzáférni, mivel nem felelnek meg a követelményeknek. Ezeket a vállalkozásokat az állam más módon adóalap-, illetve adókedvezmények formájában támogatja. A számviteli sajátosságok bemutatása mellett a másik fő célunk a különböző adókedvezmények számbavétele volt. Sok vállalkozás a hiányzó ismeretek miatt nem él a jogszabályok által nyújtott lehetőségekkel.

A hazai adótörvények vonatkozó paragrafusai alapján a társasági adó törvény, valamint a helyi adókról szóló törvény paragrafusai alapján a társasági adóhoz és az iparüzési adóhoz kapcsolódóan érvényesíthetnek adóalapkorrekciós tételeket és bizonyos esetben adókedvezményt a társaságok, de közvetett módon az innovációs járulékra is kiternek a rendelkezések.

Az Európai Bizottság 2014. novemberi tanulmányában összegezte és elemezte az innováció szempontjából a tagországok adórendszerében elérhető adóelőnyöket. Ez a tanulmány rávilágít, hogy a jelenlegi magyar szabályozás több, a vállalkozások számára jelentős kedvezményt tartalmaz (Taxation paper, 2014).

A K+F és a társasági adó

A vállalkozások számára a legjelentősebb a vizsgált terhek közül a társasági adó. A társasági és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény két paragrafusa is kitér ki kutatás–fejlesztési tevékenységre:

- az adózó csökkentheti az adózás előtti eredményét;

– egyes speciális esetekben adókedvezményt vehet igénybe.

A társasági adó alapja részben csökkenthető a saját tevékenységi körben végzett kutatás-fejlesztési projektek közvetlen költségével az 1996. évi LXXXI. törvény a társasági és az osztalékadóról törvény 7 § (1) bekezdés t) pontja értelmében: „a felmerülés adóévében, vagy – az adózó választása szerint, ha a költséget kísérleti fejlesztés aktivált értékeként (szellemi terméként) állományba veszi – legfeljebb az elszámolt értékcsökkenés összegéig az értékcsökkenés elszámolásának adóévében”. Azonban az adózás előtti eredményt az említett költségből a fejlesztés céljára, vagy a tevékenység költségeinek fedezésére a mérlegkészítés napjáig az adóhatóságtól igényelt, vagy kapott támogatás összegével, illetve a támogatás alapján az adóévi adózás előtti eredménye javára elszámolt bevétellel csökkentheti.

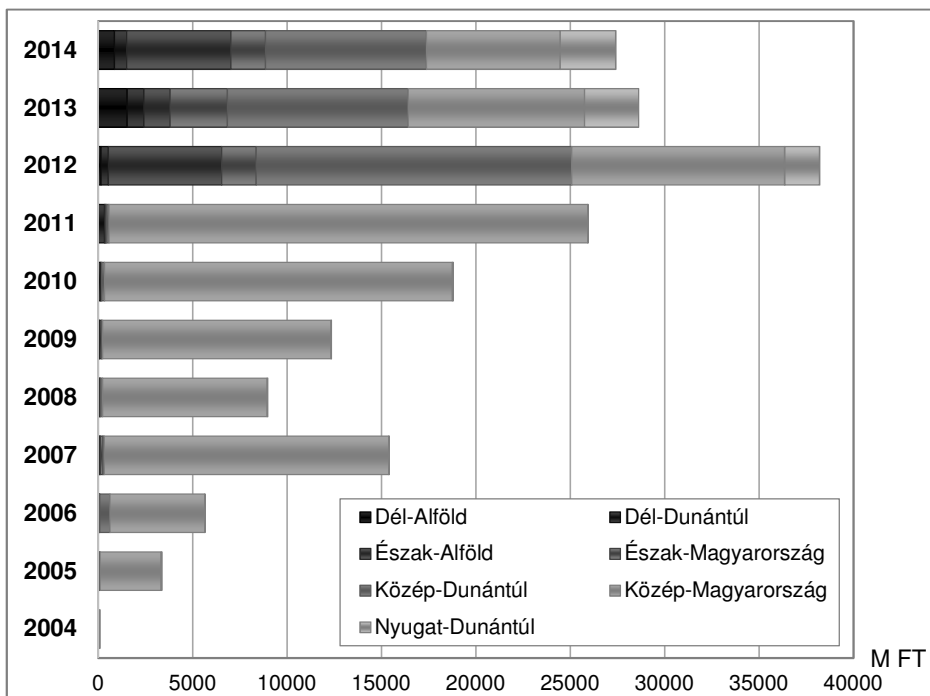
A kutatóintézetekkel történő együttműködés elősegítése a fő cél, így a törvény értelmében, ha egy vállalat kutatóintézettel közösen végzett tevékenységet, akkor az adóalapot módosító közvetlen költségek háromszorosra is figyelembe vehető, amennyiben ezt kutatás-fejlesztési szerződéssel is alá tudják támasztani. A támogatás törvényben rögzített felső határa 50 millió forint. Ebben az esetben az adóalapot módosító költségekre jutó adó mértéke de minimis támogatásnak minősül. A vállalkozások saját hatáskörben dönthetik el, hogy ezt az adóalap csökkentő tételt a kutatás-fejlesztés felmerülésének adóévében kívánják-e elszámolni, vagy a szellemi termék aktiválását követően az értékcsökkenéssel arányosan több éven keresztül veszik figyelembe (Ambrus, 2015; Kovács, 2009).

A társasági adóról szóló törvény 7. § (1) t) pontja szerint a ténylegesen felmerült költségek már az elszámolásuk pillanatában csökkentik az adózás előtti eredményt, ezen túlmenően a társasági adóalap csökkenthető a saját körben végzett kutatás-fejlesztés közvetlen költségeivel bizonyos keretek között. A 7. § (1) bekezdése w) pontja lehetőséget kínál, hogy az adózó kapcsolt vállalkozása saját tevékenységi körben végzett kutatás-fejlesztési tevékenységének közvetlen költségeit adózás előtti eredményt csökkentő tételként elszámolja, bizonyos feltételek teljesülése mellett.

E törvény 7. § (17) pontja tartalmazza a kutatóintézetekkel (felsőoktatási intézmény, a Magyar Tudományos Akadémia, a központi költségvetési szervként működő kutatóintézet, továbbá bármelyikük által vagy közösen alapított kutatóintézet, kutatóhely, valamint a közvetlenül vagy közvetve többségi állami tulajdonban lévő gazdasági társaság formájában működő kutatóintézet) kötött írásbeli szerződés alapján végzett kutatási

együttműködés keretében igénybe vehető maximum 50 millió forintos adóalap-csökkentő tétel részleteit.

A másik fontos pont a 22/B. §-ban található fejlesztési adókedvezmény. Ezt abban az esetben vehetik igénybe a vállalkozások, ha olyan alapkutató, alkalmazott kutató és kísérleti fejlesztést szolgáló beruházást hajtanak végre, aminek a jelenértéke meghaladja a 100 millió forintot (1. bekezdés e) pont). Fejlesztési adókedvezmény jogcímén egy vállalat a kutatás–fejlesztési projekt költségének egy részét vonhatja le a számított adójából. A fejlesztési adókedvezmény összegét a hatályos támogatási intenzitás mértéke határozza meg (37/2011. és 165/2014. Korm. rendeletek). Ez azt jelenti, hogy a vállalatok mérete és a megvalósítási helyszín határozza meg azt a százalékos mértéket, amit a projektköltségekre vetítve megkapjuk azt az összeget, ami levonható az adóból. Az adókedvezmény összege az elszámolható költség és a támogatási intenzitás szorzata.

2. ábra: Fejlesztési adókedvezmény összege Magyarországon 2004 és 2014 között

Forrás: Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) adatbázisa alapján saját számítás

A 2. ábra 2004-től kezdődően mutatja a fejlesztési adókedvezmény igénybevételének nagyságát éves bontásban. A vizsgált időszakban két jelentősebb visszaesés figyelhető meg, az egyik 2008-ban, míg a másik 2013-ban. A régiók szerinti megoszlást szemügyre véve látható, hogy egészen 2011-ig a közép-magyarországi régió dominanciája érvényesült, ahol kimagasló volt az igénybe vett fejlesztési adókedvezmény mértéke a többi régióhoz képest. Ezt követően azonban a Közép-Dunántúl vette át a vezető szerepet, ami nagy valószínűséggel az autópárnak köszönhető.

A K+F és a helyi iparűzési adó

A kutatás-fejlesztési tevékenység adóhatása a helyi iparűzési adó alapját is befolyásolja. Helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 39. §-ának értelmében: „Állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén - az adó alapja a nettó árbevétel, csökkentve (a) az eladott áruk beszerzési értéke és a közvetített szolgáltatások értéke, együttes összegével, (b) az alvállalkozói teljesítések értékével, (c) az anyagköltséggel, (d) az alapkutatás, alkalmazott kutatás, kísérleti fejlesztés adóévben elszámolt közvetlen költségével.”

A K+F és az innovációs járulék

A 2014. évi LXXVI. innovációs törvény értelmében a vállalatok innovációs járulék fizetésére kötelezettek, aminek az alapja a helyi iparűzési adó alapja, így közvetett módon a K+F projektek csökkentik az innovációs járulék összegét is (NAV, 2016; Tóth, 2016).

Az innovációs járulék mértéke 0,3%. 2015-től a kis- és mikrovállalkozásnak minősülő gazdasági társaságokra az innovációs járulékfizetési kötelezettség nem vonatkozik. Az innovációs járulék alapja megegyezik a helyi adókról szóló törvényben állandó jelleggel végzett tevékenység esetén meghatározott helyi iparűzési adó alapjával.

2012 óta az adózóknak lehetőségük van arra, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalától kérjenek minősítést, hogy tevékenységük megfelel-e az alapkutatás, kísérleti fejlesztés vagy alkalmazott kutatás fogalmának. Megjegyzendő, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által

jogerős határozatban kutatás–fejlesztési tevékenységnek minősített projektet más hatóságnak – így az állami adóhatóságnak – is a kritériumoknak megfelelőnek kell tekintenie.

A kutatás–fejlesztési projektek dokumentálása

A kutatás–fejlesztéssel foglalkozó vállalkozásokat nagy kihívás elé állítja a projektek dokumentálása, mivel jelenleg nincs kialakult, törvényileg meghatározott szabályozási rendszer, amely alapján ez a tevékenység elvégezhető lenne. Ezen hiányosság ellenére a kutatás–fejlesztési tevékenységgel foglalkozó vállalatnak eleget kell tennie a nyilvántartási kötelezettségének. Egyértelműen tudnia kell igazolni a kutatás–fejlesztési projekteinek a K+F jellegét, amelyre tekintettel adó- vagy adóalap kedvezményt vett igénybe az adott adóévben. Amit a dokumentációnak mindenképpen részletesen tartalmaznia kell (Márkus, 2014):

- az adott évben elvégzett tevékenységei hogyan felelnek meg a K+F minősítésre vonatkozó kritériumoknak;
- a kapcsolódó költségek milyen formában, illetve mekkora összegben vehetők figyelembe, mint K+F adó- vagy adóalap kedvezmény.

A dokumentálás során fordítsunk különös figyelmet az alábbiakra:

- az elkülönített számviteli nyilvántartás vezetése;
- az újszerűség vizsgálata;
- a kutatás–fejlesztés minősítésének lehetősége a folyamatban lévő és múltbeli projektek vonatkozásában;
- akereskedelmi célú fejlesztési tevékenységek minősítése – kísérleti üzem, próbagyártás.

Összefoglalás

A K+F, vagy ahogy az utóbbi években kiegészülve az innovációval, K+F+I névvel illetjük, igen fontos szerepet tölt be a gazdasági életben. Mind a hazai, mind a nemzetközi vállalkozások ezen irányú tevékenysége az elmúlt időszakban megnövekedett. A pozitív változás egyik alapvető mozgatórugója az Európai Unió támogatási politikája, míg a másik oldal-

ról a társasági adó és helyi iparüzési adó, valamint ezekkel szoros összefüggésben az innovációs járulék is, amelyek megállapítása során adóalap csökkentő tétel vagy adókedvezmény igénybevételére van lehetőség. Az Unió támogatási források sok esetben csak a nagyobb vállalkozások számára elérhetőek, azonban az adóalap- és az adókedvezmények lehetőségét a kisebb hazai cégek is kihasználhatják. A mikro-, kis- és középvállalkozások száma jelentős, döntően ők képviselik a hazai vállalkozói réteget, így támogatásuk elengedhetetlen feladat.

A kutatási–fejlesztési tevékenységet magában foglaló alap-, valamint az alkalmazott kutatás és a kísérleti fejlesztés meghatározása során számos problémával szembesülünk. A számviteli elszámolásban rejlő sajátosságok miatt azonban szükséges ezeknek a területeknek az elkülönítése. A számvitel és az adózás szempontjából is kulcsfontosságú a K+F projektek dokumentálása, ezen belül is a tevékenység K+F minősítése, valamint a kapcsolódó költségek összegének és összetételének figyelembevétele az adó-, illetve adóalap-kedvezményeknél. Ez egy igen ingoványos terület a vállalkozások számára, a dokumentálásra nincs konkrét törvényi szabályozás, így nem mindenki érez elég indítást, hogy belevágjon. Szinte biztos, hogy aki K+F tevékenységet valósít meg, az adóhatóság ellenőrzéseinek kereszttüzebe kerül, ezt viszont a vállalkozások többnyire szívesen elkerülnék. Azt mindenképpen előrelépésnek tekinthetjük, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által jogerős határozatban kutatás–fejlesztési tevékenységnek minősített projektet az adóhatóságnak is annak kell tekintenie.

Mint az élet minden területén, a K+F tevékenységhez kapcsolódóan is többféle kihívással kell megküzdeni, de kutatás–fejlesztésre szükség van, hogy elősegítse a hatékony termelést, és ezáltal is javuljon a vállalatok versenyképessége. Rajtunk múlik, hogy mennyire vagyunk innovatívak és képesek vagyunk-e kihasználni a jogszabályok adta lehetőségeket.

Felhasznált irodalom

A Bizottság 1126/2008/ek rendelete (2008. november 3.) az 1606/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel összhangban egyes nemzetközi számviteli standardok elfogadásáról.

1990. évi C. törvény a helyi adókról.

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról.

2000. évi C. törvény a számvitelről.

2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról
- Ambrus R. A. (2015): Számvitel és adózás, különös tekintettel a nyilvántartási és adókötelezettségek kapcsolatára. *Gazdaság & Társadalom*, 2015(különszám), pp.18–32. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron. ISSN 0865-7823, DOI: <http://dx.doi.org/10.21637/GT.2015.00.02>.
- Deloitte (2014): IAS 38.
<http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias38>. (Letöltve: 2017. február 14.)
- EU R&D Scoreboard (2015): The 2015 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission – Joint Research Centre, Seville, 2015, 114 p.
- Ghoshal, S. – Hahn, M. – Moran, P. (1999): Management competence, firm growth and economic progress. *Contribution Political Economy*. 18(1), pp. 121–150.
- Kovács T. (2009): Változások a társasági adóban. In: Gönczi Krisztina (szerk.): Magyar gazda Európában: betartható előírások, érthető jogszabályok. Raabe Kiadó, Budapest, 2009. Paper i 6.3. 2 p. ISBN: 963-9600-03-2
- KPMG (2015): <https://home.kpmg.com/hu/hu/home/media/sajtokozlemenyek/2015/07/kutatas-fejlesztesusforrasokkalujidoszakkezdedodik.html> (Letöltve: 2017. január 4.)
- Kutatás és Innováció. Az Európai Unió hivatalos oldala.
http://europa.eu/pol/rd/index_hu.htm (Letöltve: 2016. december 30.)
- Magyar Fejlesztési Intézet (2009): K+F tanácsadó gazdálkodó szervezetek számára. p. 30.
http://www.mfiorg.hu/kf_fuzet.pdf (Letöltve: 2016. március 22.)
- Márkus Cs. (2014): K+F adókedvezményt vett igénybe? NAV-ellenőrzésre számíthat.
http://adozona.hu/tarsasagi_ado_innovacios_jarulek/KF_adokedvezmenyt_vett_igenybe_NAVellenorze_OB6WBVY. (Letöltve: 2016. december 29.)
- NAV (2016): Az innovációs járulék legfontosabb szabályai. NAV információs füzetek 2016. 68. sz. (Letöltve: 2017. január 3.)
- NKFI Alap (Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap) honlapja.
<http://NKFIAlap.kormany.hu/az-nkfi-alaprol>. (Letöltve: 2016. december 30.)
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) adatbázisa. (2016. december 22.)
- Perren, L. (1999): Factors in the growth of micro-enterprises. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 6(4), pp. 366–385.
- Rózsa I. (2015): Nemzetközi számvitel I. Hessyn Kiadó, Budapest, 2015, pp. 119–126. ISBN: 978-615-5543-01-2
- Taxation paper (2014): A Study on R&D Tax Incentives: Final report. Taxation paper No 52 2014 November. ISSN 1725-7565
- Tóth E.: A kutatás–fejlesztési tevékenység adóhatása, adókedvezményei.
<http://innovacio-menedzsment.hu/kutatas-fejleszt-es-ado-hatas>. (Letöltve: 2016. március 30.)
- Varga J. (2013): A vagyron bemutatása. In: Parádi-Dolgos A.– Polyák I. – Varga J. (szerk.): A magyar számvitel rendszere. 316 p. A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány, Sopron, pp. 84–161.

